

Сучасна доба відкриває для молодих нові можливості

Виступ Президента України Л. Д. Кучми
на зустрічі з викладачами та студентами Інституту міжнародних відносин
17 листопада 2000 року

Шановні друзі!

Ми зустрічаємося в день студентського свята, яке з минулого року відзначається на державному рівні. Сердечно вітаю з ним, а також з Міжнародним днем студента. Вважаю, що це - добра нагода поговорити про справи студентські, проблеми, які вас цікавлять і хвилюють. І не тільки вас, а й десятки, сотні тисяч ваших ровесників, яким належить стартувати з студентської лави у XXI століття.

Перед тим, як перейти до розмови по суті, невелике процедурне питання. У мене для вас дві новини: одна добра, інша не дуже. З якої почати? Якщо з тієї, що не дуже, то вона така: сьогодні буде не лекція, а щось на зразок семінару. Але - і це вже новина для вас, по-моєму, краща - відповідати на запитання буду я. Так що можна бути максимально відвертими.

Леоніде Васильовичу, я потім перевірю, чи ніхто не постраждав за вільнодумство.

Якщо ж серйозно, то прийшов я сюди не тільки для того, щоб поділитися своїм баченням сучасного стану та перспектив вищої школи, зовнішньої політики України, а й уважно вислухати вас самих.

Мені часто доводиться спілкуватися з молодими людьми, студентами в різних країнах світу. І щоразу переконуюся: наша молодь не поступається перед ними ні в чому. А в цілому ряді аспектів і істотно їх переважає. У тому числі своєю суспільною активністю, небайдужістю до всього, що діється у своїй державі і світі.

Молодіжний рух став у нас важливою складовою структур самоорганізації суспільства. Понад 90 молодіжних та дитячих організацій всеукраїнського масштабу і близько 3 тисяч регіональних - це про щось говорить!

Сучасна доба відкрила перед вами нові життєві обрії та можливості. Це вже не те, що було раніше, коли чимало молодих людей ішли у вузи переважно заради диплома, отих самих "корочок". Ясна річ, маю на увазі далеко не всіх. Але саме життя, об'єктивна реальність складалася так, що знання та якості фахівців з вищою освітою, їхній потенціал залишалися не повністю витребуваними і не до кінця реалізованими.

Виступаючи вчора на науковій конференції, я зазначав, що у постіндустріальному суспільстві основною формою багатства є не фабрики та заводи (хоча і це, безумовно, важливо), а знання і кваліфікація людини. Тобто живий, інтелектуальний капітал.

Кожен з вас повинен прагнути до того, щоб стати активною і діяльною часткою цього капіталу, відповідати найвищим вимогам і найскладнішим завданням, які він покликаний реалізувати. А для цього треба оптимально скористатися з нових можливостей, про які я щиро говорив. Що залежить від обох сторін - і від держави, і від молоді.

Ви знаєте, що соціально-економічна ситуація сьогодні дуже непроста, якщо не сказати більше. Та все ж і за таких умов вишукуються можливості для дальшого розвитку національної освітньої системи, адаптування її до якісно нових реалій та суспільних потреб, для створення і впровадження прогресивних освітніх технологій, оновлення та технічної модернізації навчального процесу. Тобто, за великим рахунком, робиться все можливе для забезпечення права громадян України на здобуття сучасної конкурентоспроможної освіти.

Не хотів би перевантажувати вас статистикою, але від деяких цифр знову ж таки не втримаюся. Кількість вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації зросла в Україні з 158 у 1992-1993 роках до 313, тобто практично подвоїлася. А число студентів, які в них навчаються, - із 164 на 10 тис. населення у 1993 році до 259 у нинішньому. Разом зі збільшенням конкурсів при вступі до вузів це засвідчує зростання престижності вищої освіти, нові підходи до неї, посилення потягу молоді до знань, оволодіння професіями, без яких уже важко уявити нашу вимогливу і динамічну добу.

Далі я хотів би перейти до питань, які, сподіваюся, цікавлять таку аудиторію насамперед з професійної точки зору.

Почну з європейського вибору України. Що він означає для нашої держави, як співвідноситься з іншими пріоритетними напрямками нашої зовнішньої політики? Чи реалістично взагалі говорити про вступ України до Європейського Союзу і що для цього потрібно зробити?

Ставити питання саме таким чином мене змушують цілком конкретні обставини. Зокрема, складається враження, що і сьогодні не всі розуміють і сприймають сутність європейського вибору України. Дехто схильний вбачати у ньому не більше ніж гасло, позбавлене реального змісту.

Отже, чому європейський вибір і, конкретніше, Євросоюз?

Окрім міркувань політичного характеру (а ми виходимо з того, що Україна - держава європейська) є і категорії більш приземлені, прагматичні. А головне - зрозумілі пересічному громадянину. Стабільність і впевненість у майбутньому, забезпечена старість, справедливе вирішення соціальних питань, якісне медичне обслуговування, а у кінцевому підсумку гідні умови життя - чи не до цього прагне кожний українець?

Саме такі цілі успішно реалізуються в Європі. Коли в Радянському Союзі ще тільки говорили про "світле майбутнє", в ЄС воно вже фактично було збудоване. Сьогодні це найпотужніше об'єднання демократичних держав континенту. Чи може в Україні, як європейської, повторюю, держави, бути інший орієнтир?

Що ж конкретно вимагає від нас реалізація такого вибору?

Насамперед, імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС - базового документа, в якому визначено головні напрямки співпраці. Для цього створено необхідну правову та інституційну інфраструктуру, прийнято Стратегію та Програму інтеграції України до Євросоюзу. Справа за тим, щоб зобов'язання, які ми взяли на себе, були виконані якнайшвидше і у повному обсязі. Активізація останнім часом відносин між Україною та ЄС дає підстави для висновку, що прагнення до співпраці є взаємним.

Ми йдемо в Європу не з порожніми руками і маємо що продемонструвати нашим партнерам. Це, насамперед, впливовість України як регіонального лідера, її стабілізуюча роль на пострадянському просторі, активна участь у міжнародній миротворчій діяльності, економічний, науковий і транзитний потенціал, зокрема володіння космічними технологіями.

Треба тільки як слід вірити в себе, поважати себе і сповна використовувати свої переваги. А також враховувати, що кожний наступний етап наближення до ЄС буде складнішим, ніж попередній. У наших взаєминах з Євросоюзом настав час для якісних змін. І ключ до них лежить уже не стільки у політичній, скільки у внутрішній, насамперед економічній, площині. А якщо конкретніше, то у прискоренні започаткованих реформ. Тим більше, що наші завдання у цій сфері співзвучні з копенгагенськими критеріями, визначеними для країн-кандидатів на вступ до ЄС.

Успіх багато в чому залежить від того, як зуміємо змінити самих себе.

Для початку треба навчитися мислити по-європейськи не тільки приїжджаючи до Брюсселя, а насамперед у себе вдома. А то у нас дехто згадує про Європу лише тоді, коли шукають арбітра у внутрішніх суперечках.

Водночас у тій ситуації, в якій зараз перебуває Україна, є не тільки мінуси, а й істотні плюси. Зокрема, маємо унікальний шанс врахувати досвід країн першої хвилі розширення - як позитивний, так і негативний. Адже реально їх приєднання до ЄС ще не починалося, а тому ми зможемо уважно спостерігати, як це робиться. І мотати на вус, робити висновки.

Тобто, образно кажучи, не рватися до участі в гонці "Формула-1" з кваліфікацією водія-аматора. За таку самовпевненість можна поплатитися на першому ж крутому повороті.

Не менш важливим завданням цього періоду має стати досягнення суспільного консенсусу щодо євроінтеграційного курсу та основних європейських цінностей.

Перший, і немалий, крок уже зроблено - створено конструктивну більшість у парламенті. Проте говорити про загальний і достатній консенсус було б передчасно. Потрібно ще багато чого. І не в останню чергу - краща інформованість як політиків, так і звичайних людей. Бо навколо цієї проблематики не бракує і замовчувань, і прямої дезінформації.

Інші два стратегічних напрямки зовнішньої політики України - відносини з Росією та США. Це теж не скрізь і не у всіх зустрічає хоча б елементарне розуміння.

Ось найбільш типові запитання:

Чи може Україна, скажемо так, "дружити" одночасно з такими різними стратегічними партнерами, як ЄС, Росія і США? Чи можуть ці вектори суперечити один одному в якихось питаннях? Чи може, незважаючи на все це, зовнішня політика України викликати довіру до себе, бути послідовною і передбачуваною?

На перше з цих запитань я відповідаю "так".

На друге - ще більш впевнене "так".

І на третє - "так" беззастережно.

Усі ці стратегічні пріоритети є невід'ємними компонентами зовнішньої політики України, вони мають доповнювати і підкріплювати один одного. Потрібен той центр ваги, який би їх врівноважував. Він є і має однозначну назву - національні інтереси України. Іти всупереч їм нас не повинне змушувати жодне стратегічне партнерство - ні на Заході, ні на Сході.

Україна намагається проводити чесну і прогнозовану політику щодо своїх партнерів. З принципових питань ми висловлюємо одну і ту ж позицію як у Москві, так і у Вашингтоні та Брюсселі.

Усе це, повторюю, робиться в інтересах українського народу.

А спроби вимірювати незалежність нашої зовнішньої політики рівнем згоди або незгоди з Росією, Євросоюзом чи

США - це, даруйте, підхід аматорський, дилетантський. Якщо не упереджений.

Політикам, які досі сприймають багатовекторність як вияв чи наслідок невизначеності і невиразності, я порадив би відвідати бодай кілька лекцій з історії міжнародних відносин у вашому інституті. Тоді вони зрозуміли б, що негнучкість, пряmlinійність та однобокiсть у зовнішній політиці заводять, як правило, в глухий кут. Тому, скажімо, на запитання "Євросоюз чи Росія?" відповідь може бути тільки одна: і Євросоюз, і Росія.

Ми маємо в Російській Федерації свої життєво важливі інтереси - політичні, економічні, гуманітарні і просто людські. Їх треба захищати, відстоювати, поважаючи при цьому інтереси партнера.

Те ж стосується стратегічного партнерства із США - визаним світовим лідером. Сьогодні наші відносини досягли вже такого рівня, що зміна адміністрації у Вашингтоні не ставить питання про те, бути чи не бути цьому партнерству.

За браком часу я не зможу сьогодні охопити всі аспекти зовнішньої політики нашої держави. Втім, такої мети перед собою і не ставив.

Не сумніваюся, що ви обізнані з основними напрямками і пріоритетами міжнародної діяльності України. Тому і говорю з вами, як із справжніми професіоналами, про речі концептуальні.

Гадаю, ви погодитеся зі мною, що за десять років незалежного існування Україні вдалося зробити чимало у зовнішньополітичній сфері.

Чи є підстави для задоволення досягнутим? Безумовно, є.

Чи все зроблено з того, що планувалося? Безперечно, ні.

Сьогодні ми входимо у новий етап - осмислення та узагальнення зробленого і набутого досвіду, реалізації визначених пріоритетів. Він буде не менш відповідальним і, безумовно, ще складнішим для зовнішньополітичної служби України.

Бігуни на довгі дистанції добре знають, що найважчою є саме середина шляху: треба добре розраховувати сили і можливості. У цьому контексті хочу ще раз порушити питання кадрового забезпечення нашої дипломатії.

Можна якнайкраще визначити систему зовнішньополітичних пріоритетів, задекларувати найвищі цілі у цій сфері. Але головне, якщо не все, буде залежати все-таки від людей, від їхніх знань, досвіду, старань і сумління, ставлення до професійного і громадянського обов'язку.

Недавно, представляючи нового міністра закордонних справ, я вже говорив про необхідність налагодження системного відбору майбутніх працівників дипломатичної служби серед кращих студентів вашого інституту, причому вже з перших курсів.

Водночас Міністерство закордонних справ повинне давати цільові замовлення на підготовку фахівців з конкретних напрямів, країн та регіонів. Скажімо, сьогодні у нас відчувається явна нестача спеціалістів зі східних мов. То чому б МЗС не підрахувати, скільки таких працівників йому буде потрібно, і не дати відповідне замовлення? Це дозволить інституту краще узгоджувати свою діяльність з реальними потребами у кадрах. А по-друге, МЗС зможе розпочинати роботу з кандидатами на дипломатичні посади завчасно, ще до того, як вони переступлять його поріг.

І, звичайно, було б дуже не зайво започаткувати практику та стажування кращих студентів інституту у наших закордонних дипломатичних установах.

Мені відомо, що Анатолій Максимович Зленко поділяє думку щодо тіснішої координації зусиль. Так що зміни, сподіваюся, не забаряться.

Але, і я вже говорив про це на початку, ваша службова кар'єра, майбутній життєвий шлях вирішальною мірою залежать від вас самих, ваших особистих рис та якостей. Не повторюючись, додам лише, що дипломатія - професія особлива, зі своїми специфічними вимогами та критеріями. У тому числі, а може, і насамперед - щодо високої і безумовної порядності та моральності, постійної відповідальності за державу, яку ви маєте честь представляти. Адже саме від вас часто будуть отримувати перше уявлення про Україну люди, які сьогодні ще не можуть відразу знайти її на карті світу.

На завершення хотів би побажати усім вам впевнено і наполегливо йти вперед обраним шляхом. Нехай постійними вашими супутниками на ньому будуть творче натхнення та бадьорість духу.

Президентський вісник. - 2003. - 25 листопада - 1 грудня. - С. 15-17 (додатку).